

ENERGIA NUCLEARĂ

Energia nucleară este o alternativă cu emisii reduse de carbon la combustibilii fosili și are o pondere de aproape 26 % din energia electrică produsă în UE. Cu toate acestea, în urma dezastrului de la Cernobîl din 1986 și a catastrofei de la Fukushima din 2011, energia nucleară a ajuns să fie foarte controversată. Chiar dacă includerea sau nu a energiei nucleare în mixul lor energetic este o decizie ce le revine statelor membre, legislația UE urmărește îmbunătățirea standardelor de siguranță a centralelor nucleare și asigurarea unei manipulări și eliminări a deșeurilor nucleare în condiții de siguranță.

TEMEI JURIDIC

Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice ([Tratatul Euratom](#)), articolele 40-52 (investiții, întreprinderi comune și aprovizionări) și 92-99 (piața comună în domeniul nuclear).

OBIECTIVE

Pentru a face față penuriei generale de energie „convențională” din anii 1950, cele șase state membre fondatoare s-au îndreptat spre energia nucleară ca mijloc de a asigura independența energetică. Deoarece costul investițiilor în energia nucleară nu putea fi acoperit de fiecare țară în parte, statele membre fondatoare au creat împreună Comunitatea Europeană a Energiei Atomice.

REALIZĂRI

A. Securitatea nucleară

Securitatea nucleară vizează exploatarea în condiții de siguranță a instalațiilor nucleare, măsurile de protecție împotriva efectelor radiației, precum și aplicarea de garanții pentru materialele nucleare în țările din afara UE. Uniunea Europeană urmărește să promoveze o adevărată cultură a securității nucleare, inclusiv prin aplicarea celor mai înalte standarde în materie de securitate și radiație nucleară. Statele membre trebuie să creeze cadre naționale care stabilesc cerințe privind securitatea nucleară, autorizarea centralelor nucleare, supravegherea activităților și asigurarea respectării legislației. Printre prioritățile Uniunii se numără și încurajarea gestionării responsabile și în siguranță a combustibilului uzat și a deșeurilor radioactive, dar și dezafectarea și reabilitarea fostelor amplasamente și instalații nucleare.

1. Activități legislative

a. Tratatul Euratom

Directiva privind normele de securitate de bază ([2013/59/Euratom](#)) stabilește norme de bază uniforme de siguranță pentru protecția sănătății lucrătorilor, a publicului larg și a pacienților. Directiva stabilește parametri exacti și nu lasă aproape nicio marjă discreționară. Aceasta se aplică în condiții normale, dar menționează și situațiile de expunere planificată și în condiții de urgență. Cerințele privind pregătirea și răspunsul în situații de urgență au fost înăsprite pentru a ține seama de lecțiile desprinse în urma accidentului nuclear din 2011 de la Fukushima.

b. Directiva privind securitatea nucleară

După accidentul nuclear de la Fukushima, Comisia a efectuat o evaluare cuprinzătoare a riscurilor și a siguranței tuturor centralelor nucleare din UE, cu scopul de a evalua siguranța și robustețea instalațiilor nucleare în caz de fenomene naturale extreme. Standardele de siguranță în vigoare ale UE au primit o evaluare pozitivă din partea Comisiei, însă aceasta a scos în evidență necesitatea unor măsuri de modernizare care să asigure un grad mai mare de uniformitate între statele membre și să ia în considerare cele mai bune practici de pe plan mondial ([COM\(2012\)0571](#)). Împreună cu Grupul european de reglementare pentru siguranța nucleară, Comisia a elaborat planuri naționale de acțiune, supuse unei evaluări inter pares, pentru a programa modernizarea fizică a reactoarelor din UE.

Normele de siguranță de la nivelul UE aplicabile instalațiilor nucleare au fost actualizate în 2014 ([Directiva 2014/87/Euratom](#)). În februarie 2015, Comisia a propus să fie revizuite cerințele de informare prevăzute la articolele 41 și 44 din Tratatul Euratom, pentru a le alinia la noile evoluții în materie de politici.

În anul 2018 Comisia a publicat o propunere de regulament al Consiliului privind instituirea unui Instrument european pentru cooperare internațională în materie de securitate nucleară [[Regulamentul \(Euratom\) 2021/948 al Consiliului](#)], care înlocuiește Instrumentul pentru cooperarea în materie de securitate nucleară și completează Instrumentul de vecinătate, cooperare pentru dezvoltare și cooperare internațională pe baza Tratatului Euratom [[COM\(2018\)0462](#)].

În iunie 2021, noul Instrument european pentru cooperare internațională în materie de securitate nucleară a intrat în vigoare, cu un pachet financiar de 300 de milioane EUR pentru perioada 2021-2027.

2. Protecția împotriva radiațiilor

Expunerea la radiații ionizante reprezintă un pericol semnificativ pentru sănătatea umană și pentru mediu. Prin Directiva [2013/59/Euratom](#) a Consiliului din decembrie 2013 au fost stabilite norme de securitate de bază privind protecția împotriva pericolelor pe care le prezintă expunerea la radiațiile ionizante. Astfel, legislația UE a fost simplificată, deoarece au fost înlocuite cinci directive și au fost introduse cerințe obligatorii pentru asigurarea protecției împotriva radonului în spații închise, utilizarea materialelor de construcții și evaluarea impactului pe care îl au asupra mediului emisiile de efluenți radioactivi proveniți din instalațiile nucleare. În plus, Directiva [2013/51/](#)

[Euratom](#) a Consiliului se axa pe monitorizarea substanțelor radioactive în apa destinată consumului uman.

O serie de regulamente [inclusiv [Regulamentul de punere în aplicare \(UE\) 2020/1158 al Comisiei](#)] stabilesc condiții pentru importurile de produse agricole ce provin din afara UE, ca urmare a accidentului produs la centrala nucleară de la Cernobil. [Regulamentul \(Euratom\) 2016/52 al Consiliului](#) stabilește nivelurile maxime permise de contaminare radioactivă a alimentelor și a furajelor în urma unui accident nuclear sau a oricărui alt caz de urgență radiologică.

[După Brexit, relațiile în domeniul energiei nucleare](#) intră sub incidența [Acordului Euratom-Regatul Unit](#), care prevede un cadru stabil pentru continuarea cooperării și a schimburilor comerciale cu Regatul Unit în acest domeniu.

3. Transportul substanțelor și deșeurilor radioactive

În 1992 a fost instituit în UE un sistem de autorizare prealabilă a transporturilor de deșeuri radioactive, care a fost modificat considerabil prin Directiva [2006/117/Euratom](#) a Consiliului privind supravegherea și controlul transferurilor de deșeuri radioactive și combustibil uzat, din noiembrie 2006. În conformitate cu articolul 20, statele membre trebuie să prezinte Comisiei, o dată la trei ani, un raport privind punerea în aplicare a directivei. Prin [Regulamentul \(Euratom\) nr 1493/93](#) al Consiliului au fost stabilite norme pentru menținerea controlului asupra transporturilor de surse radioactive între țările UE.

4. Gestionarea deșeurilor

În 2011 a fost creat un cadru juridic pentru gestionarea deșeurilor în UE, prin Directiva [2011/70/Euratom](#) a Consiliului de instituire a unui cadru comunitar pentru gestionarea responsabilă și în condiții de siguranță a combustibilului uzat și a deșeurilor radioactive. Aceasta prevede monitorizarea îndeaproape a programelor naționale pentru construcția și gestionarea depozitelor finale, și standarde de siguranță cu caracter juridic obligatoriu. Statele membre și-au publicat primele programe naționale în 2015, iar o dată la trei ani trebuie să transmită rapoarte naționale privind punerea în aplicare a directivei.

5. Dezafectarea

Dezafectarea unei instalații nucleare implică o serie de activități, de la oprirea instalației și îndepărtarea materialului nuclear până la refacerea sitului și eliminarea completă a pericolelor radiologice, statele membre fiind în cele din urmă responsabile de realizarea acestui proces. În iunie 2018, Comisia a adoptat două propuneri de regulamente ale Consiliului ([COM/2018/0466](#) și [COM/2018/0467](#)) de instituire a unor programe financiare specifice pentru dezafectarea instalațiilor nucleare și gestionarea deșeurilor radioactive de la centralele nucleare din Bulgaria (Kozlodui), Slovacia (Bohunice) și Lituania (Ignalina), inclusiv de la patru instalații pentru cercetare nucleară ce aparțin Centrului Comun de Cercetare al Comisiei. Pentru perioada 2021-2027, au fost propuse următoarele alocări bugetare:

- 466 de milioane EUR cu o rată de cofinanțare din partea UE aplicabilă în perioada 2021-2027 de cel mult 50 % pentru programul Kozlodui și pentru programul Bohunice;

- 552 de milioane EUR, cu o rată de cofinanțare din partea UE aplicabilă în perioada 2021-2027 de cel mult 86 % pentru programul Ignalina.

La 25 ianuarie 2021 au fost adoptate regulamentele ([Euratom](#)) [2021/100](#) și ([UE](#)) [2021/101](#) ale Consiliului, care au intrat în vigoare la 21 februarie 2021 și au devenit aplicabile de la 1 ianuarie 2021.

6. Siguranța materialelor nucleare

Au fost adoptate și modificate mai multe regulamente pentru instituirea unui sistem care să garanteze faptul că materialele nucleare sunt folosite numai în scopurile declarate de către utilizatorii acestora și că se respectă obligațiile internaționale, de exemplu Regulamentul ([Euratom](#)) nr. [302/2005](#) al Comisiei. Aceste garanții vizează întregul ciclu de viață al combustibilului nuclear, de la extragerea materialelor nucleare în statele membre până la importul lor din țări terțe și exportul în afara UE. Comisia este responsabilă de controlul materialelor nucleare civile în cadrul UE.

B. Cercetarea, activitățile de formare și informarea în domeniul nuclear

Cercetarea nucleară în Europa este finanțată prin programe-cadru multianuale. Programul Euratom pentru activități de cercetare și formare în domeniul nuclear vine în completarea programului Orizont 2020, programul-cadru al UE pentru cercetare și inovare, este însă separat de acesta. Suma alocată pentru programul Euratom în perioada 2021-2025 este de 1,38 miliarde EUR și este repartizată între trei programe specifice: acțiuni indirecte în cercetarea privind energia de fuziune (583 de milioane EUR), fiziunea nucleară și protecția radiologică (266 de milioane EUR) și acțiuni directe întreprinse de Centrul Comun de Cercetare al Comisiei (532 de milioane EUR).

ROLUL PARLAMENTULUI EUROPEAN

Rolul Parlamentului în procesul decizional în conformitate cu Tratatul Euratom este limitat, deoarece dispune doar de competențe de consultare. Cu toate acestea, Parlamentul a pus mereu accentul pe necesitatea de a clarifica repartizarea responsabilităților între instituțiile UE și statele membre și de a consolida cadrul UE privind diversele aspecte legate de instalațiile nucleare, precum și pe importanța îmbunătățirii cerințelor legate de siguranță și protecția mediului.

În [Rezoluția sa din iulie 2011](#) referitoare la prioritățile în domeniul infrastructurii energetice ante și post 2020, Parlamentul a sprijinit decizia Comisiei de a impune realizarea de teste de rezistență pentru centralele nucleare din Europa. [Rezoluția sa suplimentară](#) a fost adoptată în plen în martie 2013, în care s-au scos în evidență limitările testelor de rezistență efectuate de Comisie în 2012 și s-a solicitat includerea unor criterii suplimentare, în special privind deteriorarea materialelor, eroarea umană și problemele ce pot afecta recipientele reactoarelor. Parlamentul a solicitat punerea în aplicare integrală a măsurilor de îmbunătățire a siguranței.

În [poziția sa în primă lectură din iunie 2011](#) referitoare la propunerea de directivă a Consiliului privind gestionarea combustibilului nuclear uzat și a deșeurilor radioactive, Parlamentul a sprijinit propunerea Comisiei de a se introduce o interdicție totală

asupra exporturilor de deșeuri radioactive, în timp ce Consiliul a susținut autorizarea exporturilor în condiții foarte stricte.

La 14 martie 2013, în urma dezastrului de la Fukushima, în [rezoluția sa referitoare la evaluările de risc și securitate ale centralelor nucleare din Uniunea Europeană](#) (testele de rezistență), Parlamentul a sprijinit decizia Comisiei de a supune instalațiile nucleare europene unor „teste de rezistență”, dar a criticat anvergura redusă a acestora și a solicitat includerea în viitor a unor criterii suplimentare.

În [poziția sa în primă lectură din octombrie 2013](#) referitoare la propunerea de directivă a Consiliului de actualizare a normelor de securitate de bază privind protecția împotriva radiațiilor ionizante, Parlamentul a solicitat din nou modificarea temeiului juridic. Astfel, a fost extins domeniul de aplicare al directivei pentru a include orice expunere la radiații, fie aceasta planificată, existentă, accidentală sau în situații de urgență, au fost impuse limite mai stricte pentru dozele de expunere permise și au fost majorate sancțiunile și despăgubirile în cazul în care au loc prejudicii. Totodată, a fost îmbunătățit sistemul de informare a publicului.

La 21 aprilie 2021, Comisia a adus o serie de modificări Regulamentului UE privind taxonomia [[Regulamentul \(UE\) 2020/852](#)], care intrase în vigoare în iulie 2020, semnalând includerea în taxonomie a energiei nucleare. Normele respective, prevăzute într-un act delegat privind taxonomia în domeniul climei [[Regulamentul delegat \(UE\) 2021/2139 al Comisiei](#)], stabilesc criterii detaliate privind finanțarea ecologică, dar lasă la latitudinea Parlamentului luarea unei decizii separate, într-o etapă ulterioară, privind gazele naturale și energia nucleară.

La 1 martie 2022, în [rezoluția sa referitoare la agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei](#), Parlamentul a respins categoric „retorica rusă care face aluzie la posibila recurgere la arme de distrugere în masă”, reamintind Rusiei obligațiile sale internaționale și avertizând cu privire la pericolele unei escaladări nucleare a conflictului.

În [rezoluția sa din 7 aprilie 2022](#) referitoare la concluziile reuniunii Consiliului European din 24-25 martie 2022, inclusiv cele mai recente evoluții ale războiului din Ucraina și sancțiunile UE împotriva Rusiei și punerea lor în aplicare, Parlamentul a solicitat măsuri punitive suplimentare, inclusiv „un embargo total imediat asupra importurilor de petrol, cărbune, combustibil nuclear și gaze din Rusia”, însoțit de un plan de asigurare a securității aprovizionării cu energie a UE, precum și de o strategie de „retragere a sancțiunilor în cazul în care Rusia ia măsuri în vederea restabilirii independenței Ucrainei [...]”. Parlamentul a condamnat, de asemenea, preluarea de către forțele ruse a instalațiilor și siturilor nucleare active sau descompuse de pe teritoriul Ucrainei.

La 11 iulie 2022, după ce a adoptat o obiecție la [Actul delegat privind taxonomia complementară în domeniul climei](#), care a inclus, în condiții stricte, pe lista activităților economice reglementate de taxonomia UE anumite activități din domeniul energiei nucleare și al gazelor, Parlamentul a decis să nu se opună propunerii Comisiei.

Pentru informații suplimentare pe acest subiect consultați site-ul web al [Comisiei pentru industrie, cercetare și energie](#).

Corinne Cordina

10/2023

